

KODEKS PRACY

Komentarz

redakcja naukowa Ludwik Florek

Dorota Dzienisiuk, Ludwik Florek, Katarzyna Gonera
Grzegorz Goździewicz, Monika Latos-Miłkowska
Łukasz Pisarczyk, Jacek Skoczyński, Joanna Unterschütz
Barbara Wagner, Piotr Wojciechowski, Tadeusz Zieliński

KOMENTARZE

7. WYDANIE

KODEKS PRACY

Komentarz

redakcja naukowa Ludwik Florek

Dorota Dzieński, Ludwik Florek, Katarzyna Gonera
Grzegorz Goździwicz, Monika Latos-Miłkowska
Łukasz Pisarczyk, Jacek Skoczyński, Joanna Unterschütz
Barbara Wagner, Piotr Wojciechowski, Tadeusz Zieliński

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

7. WYDANIE

Stan prawny na 1 września 2017 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Łamanie

Andrzej Gudowski

Komentarze do poszczególnych działów napisali:

Dział I (art. 1–21) – Tadeusz Zieliński, Grzegorz Goździewicz (art. 1–18³, 18⁴–21),

Ludwik Florek (art. 18^{3a}–18^{3e})

Dział II (art. 22–77) – Tadeusz Zieliński, Grzegorz Goździewicz (art. 22, 23–25, 26–29),

Ludwik Florek (art. 22¹, 25¹, 29¹, 29², 30–67), Jacek Skoczyński,

Dorota Dzienisiuk (art. 67⁵–67¹⁷), Tadeusz Zieliński, Łukasz Pisarczyk (art. 68–77)

Dział III (art. 77¹–93) – Barbara Wagner

Dział IV (art. 94–113¹) – Jacek Skoczyński, Dorota Dzienisiuk (art. 94–94³, 100–113¹),

Monika Latos-Miłkowska (art. 97–99)

Dział V (art. 114–127) – Jacek Skoczyński, Łukasz Pisarczyk

Dział VI (art. 128–151¹²) – Łukasz Pisarczyk

Dział VII (art. 152–175) – Łukasz Pisarczyk

Dział VIII (art. 175¹–189¹) – Monika Latos-Miłkowska

Dział IX (art. 190–206) – Jacek Skoczyński, Grzegorz Goździewicz

Dział X (art. 207–237¹⁵) – Piotr Wojciechowski

Dział XI (art. 238–241³⁰) – Ludwik Florek

Dział XII (art. 242–280) – Katarzyna Gonera

Dział XIII (art. 281–290¹) – Joanna Unterschütz

Dział XIV (art. 291–295) – Katarzyna Gonera

Dział XV (art. 296–305) – Katarzyna Gonera

© Copyright by Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-666-1

7. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	23
Przedmowa	33
Ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy	37
Preambuła (<i>uchylona</i>)	39
Dział pierwszy. Przepisy ogólne	39
Rozdział I. Przepisy wstępne	39
Art. 1. [Przedmiot regulacji]	39
Art. 2. [Pracownik – definicja]	47
Art. 3. [Pracodawca – definicja]	56
Art. 3 ¹ . [Podmioty wykonujące za pracodawcę czynności z zakresu prawa pracy]	65
Art. 4. (<i>uchylony</i>)	70
Art. 5. [<i>Lex specialis</i> – odesłanie do przepisów szczegółowych]	70
Art. 6. (<i>uchylony</i>)	72
Art. 7. (<i>uchylony</i>)	72
Art. 8. [Zakaz nadużywania prawa]	73
Art. 9. [Źródła prawa pracy]	86
Art. 9 ¹ . [Porozumienie o zawieszeniu stosowania przepisów prawa pracy]	92
Literatura	94
Rozdział II. Podstawowe zasady prawa pracy	98
Art. 10. [Prawo do pracy]	99
Art. 11. [Porozumienie stron stosunku pracy]	102
Art. 11 ¹ . [Obowiązki pracodawcy]	107
Art. 11 ² . [Zasada równości w zatrudnieniu]	112
Art. 11 ³ . [Zakaz dyskryminacji]	118
Art. 12. (<i>uchylony</i>)	127
Art. 13. [Wynagrodzenie]	128
Art. 14. [Wypoczynek]	131
Art. 15. [Bezpieczeństwo i higiena pracy]	132

Art. 16.	[Potrzeby pracowników].....	135
Art. 17.	[Podnoszenie kwalifikacji].....	137
Art. 18.	[Semiimperatywność przepisów prawa pracy].....	138
Art. 18 ¹ .	[Organizacje pracowników i pracodawców].....	143
Art. 18 ² .	[Udział pracowników w zarządzaniu zakładem pracy].....	146
Art. 18 ³ .	[Obowiązek stworzenia odpowiednich warunków].....	148
Rozdział IIa. Równe traktowanie w zatrudnieniu		151
Art. 18 ^{3a} .	[Zasada. Przejawy dyskryminacji w zatrudnieniu]	151
Art. 18 ^{3b} .	[Przykładowy katalog naruszeń zasad równego traktowania w zatrudnieniu]	159
Art. 18 ^{3c} .	[Równość wynagrodzenia].....	165
Art. 18 ^{3d} .	[Odszkodowanie].....	169
Art. 18 ^{3e} .	[Skutki dochodzenia roszczeń]	172
Rozdział IIb. Nadzór i kontrola przestrzegania prawa pracy.....		174
Art. 18 ⁴ .	[Państwowa Inspekcja Pracy]	174
Art. 18 ⁵ .	[Społeczna inspekcja pracy].....	174
Rozdział III. <i>(skreślony)</i>		179
Literatura		179
Dział drugi. Stosunek pracy		183
Rozdział I. Przepisy ogólne.....		183
Art. 22.	[Nawiązanie stosunku pracy].....	183
Art. 22 ¹ .	[Dane osobowe pracownika].....	194
Art. 23.	<i>(uchylony)</i>	199
Art. 23 ¹ .	[Skutki przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę]	200
Art. 23 ^{1a} .	[Porozumienie o stosowaniu mniej korzystnych warunków zatrudnienia pracowników].....	214
Art. 23 ² .	[Współdziałanie z zakładową organizacją związkową]	215
Art. 24.	<i>(uchylony)</i>	218
Literatura		218
Rozdział II. Umowa o pracę		219
Oddział 1. Zawarcie umowy o pracę.....		219
Art. 25.	[Umowa o pracę – czas. Okres próbny]	219
Art. 25 ¹ .	[Skutki zawarcia kolejnej umowy na czas określony]	232
Art. 26.	[Termin nawiązania stosunku pracy].....	236
Art. 27–28.	<i>(uchylone)</i>	237
Art. 29.	[Umowa o pracę. Forma, zakres, elementy].....	237
Art. 29 ¹ .	[Umowa o pracę z pracownikiem skierowanym do pracy poza obszar UE].....	246
Art. 29 ² .	[Niepełny wymiar czasu pracy]	249
Literatura		251
Oddział 2. Przepisy ogólne o rozwiązaniu umowy o pracę		253
Art. 30.	[Rozwiązanie umowy o pracę – forma].....	253
Art. 31.	<i>(uchylony)</i>	267
Oddział 3. Rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem		268
Art. 32.	[Rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem]	268

Art. 33–33 ¹ . (<i>uchylone</i>)	271
Art. 34. [Okres wypowiedzenia – umowa zawarta na okres próbny]	271
Art. 35. (<i>uchylony</i>).....	272
Art. 36. [Okres wypowiedzenia – umowa zawarta na czas określony i nieokreślony].....	272
Art. 36 ¹ . [Skrócenie okresu wypowiedzenia – upadłość lub likwidacja pracodawcy]	276
Art. 36 ² . [Zwolnienie pracownika z obowiązku świadczenia pracy]	279
Art. 37. [Zwolnienie na poszukiwanie pracy].....	280
Art. 38. [Powiadomienie o zamiarze wypowiedzenia zakładowej organizacji związkowej].....	282
Art. 39. [Zakaz wypowiedzenia – wiek przedemerytalny]	289
Art. 40. [Okres wypowiedzenia – uzyskanie prawa do renty].....	295
Art. 41. [Wypowiedzenie w trakcie urlopu lub innej usprawiedliwionej nieobecności]	296
Art. 41 ¹ . [Upadłość lub likwidacja – wyłączenie stosowania przepisów].....	299
Art. 42. [Wypowiedzenie warunków pracy lub płacy].....	304
Art. 43. [Przesłanki wypowiedzenia warunków pracy lub płacy]	318
Oddział 4. Uprawnienia pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę	320
Art. 44. [Odwołanie od wypowiedzenia umowy o pracę].....	320
Art. 45. [Orzeczenie sądu pracy].....	322
Art. 46. (<i>uchylony</i>).....	346
Art. 47. [Wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy po przywróceniu do pracy].....	346
Art. 47 ¹ . [Wysokość odszkodowania].....	348
Art. 48. [Przesłanki odmowy ponownego zatrudnienia pracownika]....	350
Art. 49. [Skutki skrócenia okresu wypowiedzenia].....	354
Art. 50. [Odszkodowanie w wypadku naruszenia przepisów o wypowiedzeniu]	356
Art. 51. [Okres zatrudnienia – przywrócenie do pracy; odszkodowanie]	359
Literatura	361
Oddział 5. Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia	362
Art. 52. [Zwolnienie dyscyplinarne (z winy pracownika)].....	362
Art. 53. [Fakultatywne przypadki rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę bez wypowiedzenia]	384
Art. 54. (<i>uchylony</i>).....	390
Art. 55. [Rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika bez wypowiedzenia]	390

Oddział 6. Uprawnienia pracownika w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia	395
Art. 56. [Roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowanie]	395
Art. 57. [Wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy – przywrócenie do pracy].....	399
Art. 58. [Wysokość odszkodowania].....	401
Art. 59. [Odszkodowanie – rozwiązanie umowy o pracę zawartej na czas określony]	404
Art. 60. [Odszkodowanie – rozwiązanie umowy o pracę w okresie wypowiedzenia].....	406
Art. 61. [Okres zatrudnienia – odszkodowanie]	408
Oddział 6a. Uprawnienia pracodawcy w razie nieuzasadnionego rozwiązania przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia	409
Art. 61 ¹ . [Roszczenie o odszkodowanie]	409
Art. 61 ² . [Wysokość odszkodowania].....	411
Art. 62. (<i>uchylony</i>).....	413
Literatura	414
Oddział 7. Wygaśnięcie umowy o pracę	414
Art. 63. [Zasada ogólna].....	414
Art. 63 ¹ . [Skutki śmierci pracownika]	416
Art. 63 ² . [Skutki śmierci pracodawcy]	418
Art. 64–65. (<i>uchylone</i>)	419
Art. 66. [Tymczasowe aresztowanie pracownika – wygaśnięcie umowy o pracę]	420
Art. 67. [Prawo odwołania do sądu pracy]	422
Literatura	424
Rozdział IIa. (<i>uchylony</i>)	424
Art. 67 ¹ –67 ⁴ . (<i>uchylone</i>)	424
Rozdział IIb. Zatrudnianie pracowników w formie telepracy.....	424
Art. 67 ⁵ . [Telepraca, telepracownik – definicja]	430
Art. 67 ⁶ . [Warunki stosowania telepracy przez pracodawcę]	433
Art. 67 ⁷ . [Zasady uzgadniania wykonywania telepracy]	435
Art. 67 ⁸ . [Przywrócenie poprzednich warunków wykonywania pracy] ...	437
Art. 67 ⁹ . [Brak zgody na zmianę warunków wykonywania pracy, zaprzestanie wykonywania pracy w formie telepracy]	439
Art. 67 ¹⁰ . [Obowiązki informacyjne pracodawcy]	439
Art. 67 ¹¹ . [Obowiązki pracodawcy]	442
Art. 67 ¹² . [Zasady ochrony danych przekazywanych telepracownikowi]....	445
Art. 67 ¹³ . [Porozumiewanie się za pomocą środków komunikacji elektronicznej]	445
Art. 67 ¹⁴ . [Kontrola wykonywania pracy przez telepracownika]	445
Art. 67 ¹⁵ . [Równość zatrudnienia w formie telepracy].....	447
Art. 67 ¹⁶ . [Obowiązki pracodawcy]	448

Art. 67 ¹⁷ . [Szczegółowe obowiązki pracodawcy w sytuacji wykonywania pracy w domu telepracownika]	448
Literatura	449
Rozdział III. Stosunek pracy na podstawie powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę	449
Oddział 1. Stosunek pracy na podstawie powołania	449
Art. 68. [Nawiązanie stosunku pracy. Okres]	449
Art. 68 ¹ . [Konkurs]	455
Art. 68 ² . [Termin i forma nawiązania stosunku pracy]	457
Art. 68 ³ . [Powołanie w drodze konkursu a wypowiedzenie poprzedniego stosunku pracy]	458
Art. 69. [Odpowiednie stosowanie przepisów]	459
Art. 70. [Odwołanie. Forma, skutki]	463
Art. 71. [Praca w okresie wypowiedzenia]	468
Art. 72. [Rozpoczęcie biegu okresu wypowiedzenia – szczególne przypadki]	470
Oddział 2. Stosunek pracy na podstawie wyboru	474
Art. 73. [Zatrudnienie na podstawie wyboru]	474
Art. 74. [Powrót do poprzednio wykonywanej pracy]	480
Art. 75. [Odprawa]	482
Oddział 3. Stosunek pracy na podstawie mianowania	483
Art. 76. [Zatrudnienie na podstawie mianowania]	483
Oddział 4. Stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę	490
Art. 77. [Zatrudnienie na podstawie spółdzielczej umowy o pracę]	490
Literatura	494
Dział trzeci. Wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia	498
Rozdział I. Ustalanie wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń związanych z pracą	498
Art. 77 ¹ . [Przepisy regulujące warunki wynagradzania za pracę]	506
Art. 77 ² . [Regulamin wynagradzania]	515
Art. 77 ³ . [Wynagrodzenia w państwowych jednostkach sfery budżetowej]	520
Art. 77 ⁴ . (<i>uchylony</i>)	529
Art. 77 ⁵ . [Zwrot kosztów podróży służbowej]	532
Rozdział Ia. Wynagrodzenie za pracę	536
Art. 78. [Zasady określania wynagrodzenia]	536
Art. 79. (<i>uchylony</i>)	543
Art. 80. [Prawo do wynagrodzenia – czas wykonywania i niewykonywania pracy]	544
Art. 81. [Wynagrodzenie za czas niewykonywania pracy i przestoju] ...	549
Art. 82. [Praca wadliwie wykonana – wynagrodzenie]	558
Art. 83. [Normy pracy]	561
Rozdział II. Ochrona wynagrodzenia za pracę	563
Art. 84. [Niezbывalność prawa do wynagrodzenia]	572
Art. 85. [Terminy wypłaty wynagrodzenia]	575

Art. 86.	[Forma i miejsce wypłaty wynagrodzenia]	580
Art. 87.	[Zasady i przypadki potrąceń oraz odliczeń od wynagrodzenia].....	587
Art. 87 ¹ .	[Kwota wolna od potrąceń].....	593
Art. 88.	[Potrącenie alimentów].....	594
Art. 89.	(<i>uchylony</i>).....	595
Art. 90.	[Odpowiednie stosowanie przepisów].....	595
Art. 91.	[Zasady potrącania innych należności].....	597
Rozdział III. Świadczenia przysługujące w okresie czasowej niezdolności do pracy		599
Art. 92.	[Zasady wymiaru zasiłku chorobowego].....	599
Rozdział IIIa. Odprawa rentowa lub emerytalna		606
Art. 92 ¹ .	[Odprawa pieniężna]	606
Rozdział IV. Odprawa pośmiertna		611
Art. 93.	[Zasady wypłaty odprawy pośmiertnej]	611
Literatura		615
Dział czwarty. Obowiązki pracodawcy i pracownika		620
Rozdział I. Obowiązki pracodawcy.....		620
Art. 94.	[Szczegółowe obowiązki pracodawcy]	620
Art. 94 ¹ .	[Udostępnienie przepisów dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu]	625
Art. 94 ² .	[Informowanie o możliwości zmiany wymiaru czasu pracy]	626
Art. 94 ³ .	[Mobbing]	629
Art. 95–96.	(<i>uchylone</i>)	641
Art. 97.	[Świadcstwo pracy. Treść i możliwość sprostowania świadectwa]	641
Art. 98.	(<i>uchylony</i>).....	650
Art. 99.	[Roszczenie o odszkodowanie]	650
Rozdział II. Obowiązki pracownika.....		651
Art. 100.	[Szczegółowe obowiązki pracownika]	651
Art. 101.	(<i>uchylony</i>).....	653
Rozdział IIa. Zakaz konkurencji		653
Art. 101 ¹ .	[Zakaz konkurencji. Odszkodowanie].....	653
Art. 101 ² .	[Zakaz konkurencji po ustaniu stosunku pracy]	657
Art. 101 ³ .	[Forma umów o zakazie konkurencji]	666
Art. 101 ⁴ .	[Zakazy konkurencji przewidziane w innych przepisach]	666
Rozdział III. Kwalifikacje zawodowe pracowników.....		667
Art. 102.	[Szczegółowe przepisy dotyczące kwalifikacji zawodowych]	667
Art. 103.	(<i>utracił moc</i>)	668
Art. 103 ¹ .	[Podnoszenie kwalifikacji zawodowych]	669
Art. 103 ² .	[Wymiar urlopu szkoleniowego]	673
Art. 103 ³ .	[Dodatkowe świadczenia].....	680

Art. 103 ⁴ . [Umowa z pracownikiem podnoszącym kwalifikacje zawodowe].....	682
Art. 103 ⁵ . [Przesłanki zwrotu poniesionych kosztów]	686
Art. 103 ⁶ . [Urlop bezpłatny – inne przypadki uzgodnione z pracodawcą]	688
Rozdział IV. Regulamin pracy	690
Art. 104. [Przedmiot regulaminu pracy]	690
Art. 104 ¹ . [Elementy regulaminu pracy].....	700
Art. 104 ² . [Podmioty ustalające regulamin pracy]	709
Art. 104 ³ . [Wejście w życie regulaminu pracy]	713
Art. 104 ⁴ . (<i>uchylony</i>).....	715
Rozdział V. Nagrody i wyróżnienia	716
Art. 105. [Nagrody i wyróżnienia]	716
Art. 106. (<i>uchylony</i>).....	716
Art. 107. (<i>uchylony</i>).....	716
Rozdział VI. Odpowiedzialność porządkowa pracowników.....	717
Art. 108. [Przewinienia porządkowe pracowników. Kary].....	717
Art. 109. [Warunki zastosowania kary].....	719
Art. 110. [Zawiadomienie pracownika].....	720
Art. 111. [Dyrektywa wymiaru kary]	721
Art. 112. [Sprzeciw].....	721
Art. 113. [Zatarcie kary].....	723
Art. 113 ¹ . (<i>uchylony</i>).....	724
Literatura	724
Dział piąty. Odpowiedzialność materialna pracowników	727
Rozdział I. Odpowiedzialność pracownika za szkodę wyrządzoną pracodawcy	727
Art. 114. [Przesłanki materialnej odpowiedzialności pracowników]	727
Art. 115. [Granice odpowiedzialności].....	735
Art. 116. [Oszacowanie i uzasadnienie szkody]	737
Art. 117. [Wyłączenie odpowiedzialności].....	738
Art. 118. [Szkoda zbiorowa].....	740
Art. 119. [Wysokość odszkodowania].....	744
Art. 120. [Szkoda wyrządzona osobie trzeciej]	745
Art. 121. [Uгода – wysokość odszkodowania]	753
Art. 121 ¹ . [Uгода – klauzula wykonalności]	754
Art. 122. [Szkoda umyślna]	755
Art. 123. (<i>uchylony</i>).....	757
Rozdział II. Odpowiedzialność za mienie powierzone pracownikowi	757
Art. 124. [Zakres odpowiedzialności].....	757
Art. 125. [Umowa o wspólnej odpowiedzialności materialnej].....	763
Art. 126. [Przepisy szczegółowe]	766
Art. 127. [Odpowiednie stosowanie przepisów]	767
Literatura	768

Dział szósty. Czas pracy	770
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	775
Art. 128. [Czas pracy. Definicje].....	777
Rozdział II. Normy i ogólny wymiar czasu pracy.....	795
Art. 129. [Wymiar czasu pracy. Rolnictwo]	795
Art. 129 ¹ . (<i>uchylony</i>).....	803
Art. 129 ² . (<i>uchylony</i>).....	803
Art. 129 ³ . (<i>uchylony</i>).....	804
Art. 129 ⁴ . (<i>uchylony</i>).....	804
Art. 129 ⁵ . (<i>uchylony</i>).....	804
Art. 129 ^{5a} . (<i>uchylony</i>).....	804
Art. 129 ⁶ . (<i>uchylony</i>).....	805
Art. 129 ⁷ . (<i>uchylony</i>).....	805
Art. 129 ⁸ . (<i>uchylony</i>).....	805
Art. 129 ⁹ . (<i>uchylony</i>).....	805
Art. 129 ¹⁰ . (<i>uchylony</i>).....	806
Art. 129 ¹¹ . (<i>uchylony</i>).....	806
Art. 130. [Zasady obliczania wymiaru czasu pracy]	806
Art. 131. [Tygodniowy czas pracy].....	810
Rozdział III. Okresy odpoczynku.....	812
Art. 132. [Dobowy wymiar odpoczynku].....	815
Art. 133. [Tygodniowy wymiar odpoczynku]	817
Art. 134. [Przerwa w pracy].....	819
Rozdział IV. Systemy i rozkłady czasu pracy	820
Art. 135. [System równoważnego czasu pracy]	821
Art. 136. [Czas pracy: dozór urządzeń lub pozostawianie w pogotowiu do pracy].....	825
Art. 137. [Straże, służby ratownicze i ochronne]	826
Art. 138. [Praca w ruchu ciągłym]	828
Art. 139. [System przerywanego czasu pracy]	831
Art. 140. [System zadaniowego czasu pracy]	835
Art. 140 ¹ . [Różne godziny rozpoczynania pracy. Przedział czasu, w którym pracownik decyduje o godzinie rozpoczęcia pracy].....	841
Art. 141. [Przerwa w pracy niewliczana do czasu pracy]	842
Art. 142. [Indywidualny rozkład czasu pracy].....	844
Art. 143. [System skróconego tygodnia pracy].....	845
Art. 144. [Praca weekendowa]	847
Art. 145. [Zatrudnienie w warunkach szczególnie uciążliwych lub szczególnie szkodliwych dla zdrowia].....	848
Art. 146. [Praca zmianowa].....	853
Art. 147. [Dni wolne od pracy]	855
Art. 148. [Praca w szkodliwych warunkach, w cięży, opiekujących się dzieckiem].....	856
Art. 149. [Ewidencja czasu pracy pracownika].....	858

Art. 150.	[Układ zbiorowy pracy, regulamin pracy albo obwieszczenie]	860
Rozdział V.	Praca w godzinach nadliczbowych	873
Art. 151.	[Dopuszczalność pracy w godzinach nadliczbowych]	873
Art. 151 ¹ .	[Dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych]	892
Art. 151 ² .	[Czas wolny w zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych]	897
Art. 151 ³ .	[Praca w dniu wolnym od pracy]	901
Art. 151 ⁴ .	[Kierownicy, menedżery – praca poza normalnymi godzinami pracy]	904
Art. 151 ⁵ .	[Dyżur poza normalnymi godzinami pracy]	907
Art. 151 ⁶ .	[Ustanie stosunku pracy – rozliczenie nadgodzin]	912
Rozdział VI.	Praca w porze nocnej	914
Art. 151 ⁷ .	[Praca w porze nocnej]	915
Art. 151 ⁸ .	[Dodatek do wynagrodzenia]	918
Rozdział VII.	Praca w niedziele i święta	919
Art. 151 ⁹ .	[Praca w niedziele i święta]	920
Art. 151 ^{9a} .	[Zasady dotyczące zakazu pracy w święta i niedziele]	921
Art. 151 ¹⁰ .	[Dopuszczalność pracy w niedziele i święta]	925
Art. 151 ¹¹ .	[Dzień wolny za pracę w niedziele i święta]	928
Art. 151 ¹² .	[Obowiązkowe niedziele wolne od pracy]	932
Literatura		933
Dział siódmy. Urlopy pracownicze		936
Rozdział I.	Urlopy wypoczynkowe	936
Art. 152.	[Prawo do urlopu wypoczynkowego]	942
Art. 153.	[Urlop w przypadku pracownika podejmującego pracę po raz pierwszy]	949
Art. 154.	[Wymiar urlopu]	955
Art. 154 ¹ .	[Okres zatrudnienia]	965
Art. 154 ² .	[Udzielenie i wymiar urlopu]	968
Art. 155.	[Wliczenia do okresu pracy]	972
Art. 155 ¹ .	[Wymiar urlopu w przypadku zmiany pracodawcy]	974
Art. 155 ² .	[Wymiar urlopu w przypadku powrotu do pracy]	978
Art. 155 ^{2a} .	[Wymiar proporcjonalny]	981
Art. 155 ³ .	[Zaokrąglanie wymiaru urlopu]	982
Art. 156.	(uchylony)	983
Art. 157.	(uchylony)	984
Art. 158.	[Urlop uzupełniający]	984
Art. 159.	(uchylony)	986
Art. 160.	(uchylony)	986
Art. 161.	[Obowiązek pracodawcy]	986
Art. 162.	[Podział urlopu na części]	989
Art. 163.	[Plan urlopów]	990
Art. 164.	[Przesunięcie terminu urlopu]	998
Art. 165.	[Przesunięcie urlopu z przyczyn usprawiedliwionych]	1001

Art. 166.	[Niewykorzystana część urlopu].....	1003
Art. 167.	[Odwołanie pracownika z urlopu]	1004
Art. 167 ¹ .	[Wykorzystanie urlopu w okresie wypowiedzenia umowy o pracę]	1007
Art. 167 ² .	[Urlop na żądanie].....	1009
Art. 167 ³ .	[Wymiar urlopu na żądanie]	1012
Art. 168.	[Niewykorzystany urlop]	1013
Art. 169.	(<i>uchylony</i>)	1015
Art. 170.	(<i>uchylony</i>)	1016
Art. 171.	[Ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop]	1016
Art. 172.	[Wymiar wynagrodzenia za niewykorzystany urlop]	1024
Art. 172 ¹ .	[Ubezpieczenie gwarantujące otrzymanie świadczenia pieniężnego za czas urlopu]	1030
Art. 173.	[Szczegółowe przepisy]	1031
Rozdział II. Urlopy bezpłatne		1033
Art. 174.	[Urlop bezpłatny].....	1035
Art. 174 ¹ .	[Urlop bezpłatny w celu wykonywania pracy u innego pracodawcy].....	1039
Art. 175.	(<i>uchylony</i>).....	1041
Literatura		1042
Dział ósmy. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem		1044
Art. 175 ¹ .	[Słownik]	1044
Art. 176.	[Wyłączenia prac wykonywanych przez kobiety]	1047
Art. 177.	[Cięża, urlop macierzyński – zakazy związane ze zwolnieniem z pracy]	1050
Art. 178.	[Cięża – godziny nadliczbowe]	1057
Art. 178 ¹ .	[Cięża – zatrudnienie w okresie nocnym].....	1059
Art. 179.	[Cięża, okres karmienia – zakazy wykonywania prac]	1060
Art. 179 ¹ .	[Wniosek o udzielenie urlopu rodzicielskiego]	1063
Art. 179 ² –179 ⁵ .	(<i>uchylone</i>)	1065
Art. 180.	[Urlop macierzyński. Pracownik – ojciec wychowujący dziecko].....	1065
Art. 180 ¹ .	[Urodzenie martwego lub zgon dziecka – urlop]	1076
Art. 181.	[Urodzenie dziecka wymagającego opieki szpitalnej – urlop].....	1077
Art. 182.	[Porzucenie dziecka lub umieszczenie go w placówce opiekuńczej a urlop macierzyński].....	1078
Art. 182 ¹ .	(<i>uchylony</i>).....	1079
Art. 182 ^{1a} .	[Urlop rodzicielski – zasady udzielania].....	1079
Art. 182 ^{1b} .	(<i>uchylony</i>).....	1082
Art. 182 ^{1c} .	[Wymiar urlopu rodzicielskiego]	1082
Art. 182 ^{1d} .	[Wniosek o udzielenie urlopu rodzicielskiego]	1084
Art. 182 ^{1e} .	[Łączenie urlopu rodzicielskiego z wykonywaniem pracy]	1085
Art. 182 ^{1f} .	[Wydłużenie wymiaru urlopu rodzicielskiego łączonego z wykonywaniem pracy]	1087

Art. 182 ¹⁹ .	[Stosowanie innych przepisów do urlopu rodzicielskiego].....	1089
Art. 182 ² .	(<i>uchylony</i>).....	1090
Art. 182 ³ .	[Urlop ojcowski – wymiar]	1090
Art. 182 ⁴ .	[Dodatkowy urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego lub urlopu rodzicielskiego dla pracownika przyjmującego dziecko na wychowanie]	1093
Art. 183.	[Adopcja dziecka – urlop]	1094
Art. 183 ¹ .	[Urlop macierzyński]	1097
Art. 183 ² .	[Powrót do pracy po zakończeniu urlopu macierzyńskiego]	1097
Art. 184.	[Zasiłek macierzyński]	1098
Art. 185.	[Stan ciąży, badania lekarskie]	1099
Art. 186.	[Urlop wychowawczy]	1100
Art. 186 ¹ .	(<i>uchylony</i>).....	1105
Art. 186 ² .	[Praca, nauka, szkolenie – w okresie urlopu wychowawczego].....	1105
Art. 186 ³ .	[Rezygnacja z urlopu wychowawczego]	1107
Art. 186 ⁴ .	[Warunki pracy po zakończeniu urlopu wychowawczego]	1108
Art. 186 ⁵ .	[Urlop wychowawczy a okres zatrudnienia].....	1108
Art. 186 ⁶ .	(<i>uchylony</i>).....	1108
Art. 186 ⁷ .	[Wniosek o obniżenie wymiaru czasu pracy]	1108
Art. 186 ⁸ .	[Warunki wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę]	1112
Art. 186 ^{8a} .	[Treść wniosków dotyczących urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego, wychowawczego oraz dołączane do nich dokumenty]	1115
Art. 187.	[Pracownica karmiąca dziecko piersią].....	1115
Art. 188.	[Zwolnienie od pracy w wymiarze 16 godzin albo 2 dni (wychowawcze)].....	1117
Art. 189.	[Zasiłek za czas nieobecności w pracy]	1118
Art. 189 ¹ .	[Kumulacja uprawnień – oboje rodziców].....	1119
Literatura		1120
Dział dziewiąty. Zatrudnianie młodocianych		1122
Rozdział I. Przepisy ogólne.....		1129
Art. 190.	[Młodociany. Zakaz zatrudniania].....	1129
Art. 191.	[Warunki zatrudnienia młodocianego]	1144
Art. 192.	[Obowiązki pracodawcy]	1154
Art. 193.	[Ewidencja pracowników młodocianych].....	1154
Rozdział II. Zawieranie i rozwiązywanie umów o pracę w celu przygotowania zawodowego		1155
Art. 194.	[Zawieranie i rozwiązywanie umów z młodocianymi].....	1155
Art. 195.	[Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego]	1156
Art. 196.	[Dopuszczalność rozwiązania umowy o pracę – przesłanki]	1157
Rozdział III. Doksztalcanie.....		1158
Art. 197.	[Doksztalcanie pracownika młodocianego]	1158
Art. 198.	[Zwolnienie od pracy]	1160
Art. 199.	[Przedłużenie obowiązku doksztalcania się]	1160

Art. 200. [Przypadki zwolnienia młodocianych od obowiązku doksztalcania się]	1161
Rozdział IIIa. Zatrudnianie młodocianych w innym celu niż przygotowanie zawodowe	1161
Art. 200 ¹ . [Zatrudnienie przy wykonywaniu lekkich prac]	1163
Art. 200 ² . [Wymiar i rozkład czasu pracy młodocianego]	1164
Rozdział IV. Szczególna ochrona zdrowia	1166
Art. 201. [Wstępne badania lekarskie]	1166
Art. 202. [Czas pracy młodocianego]	1168
Art. 203. [Młodociany: godziny nadliczbowe, pora nocna]	1170
Art. 204. [Wykaz prac wzbronionych młodocianym]	1171
Rozdział V. Urlopy wypoczynkowe	1187
Art. 205. [Zasady udzielania urlopów młodocianym]	1187
Rozdział VI. Rzemieślnicze przygotowanie zawodowe	1192
Art. 206. [Odpowiednie stosowanie przepisów]	1192
Literatura	1194
Dział dziesiąty. Bezpieczeństwo i higiena pracy	1196
Rozdział I. Podstawowe obowiązki pracodawcy	1196
Art. 207. [Zakres odpowiedzialności pracodawcy]	1196
Art. 207 ¹ . [Obowiązki informacyjne pracodawcy wobec pracownika]	1204
Art. 208. [Koordynacja nadzoru nad bezpieczeństwem i higieną pracy]	1205
Art. 209. (<i>uchylony</i>)	1207
Art. 209 ¹ . [Obowiązki pracodawcy: udzielanie pierwszej pomocy, ochrona przeciwpożarowa i ewakuacja pracowników]	1207
Art. 209 ² . [Wystąpienie zagrożenia dla zdrowia lub życia]	1209
Art. 209 ³ . [Skutki działań pracownika w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia]	1210
Rozdział II. Prawa i obowiązki pracownika	1211
Art. 210. [Przesłanki powstrzymania się od wykonywania pracy]	1211
Art. 211. [Obowiązek przestrzegania przepisów i zasad bhp]	1215
Art. 212. [Obowiązki kierownika]	1217
Rozdział III. Obiekty budowlane i pomieszczenia pracy	1218
Art. 213. [Obiekty budowlane]	1218
Art. 214. [Odpowiedniość pomieszczeń pracy]	1219
Rozdział IV. Maszyny i inne urządzenia techniczne	1220
Art. 215. [Wymogi konstrukcji i budowy maszyn]	1220
Art. 216. [Dodatkowe zabezpieczenia maszyn]	1221
Art. 217. [Maszyny i urządzenia niespełniające wymagań]	1222
Art. 218. [Narzędzia pracy]	1222
Art. 219. [Dodatkowe wymagania]	1223

Rozdział V. Czynniki oraz procesy pracy stwarzające szczególne zagrożenie dla zdrowia lub życia	1223
Art. 220. [Materiały i procesy technologiczne: ustalenie stopnia szkodliwości dla zdrowia pracowników].....	1223
Art. 221. [Substancje i preparaty chemiczne]	1224
Art. 222. [Substancje, preparaty, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym]	1227
Art. 222 ¹ . [Zatrudnianie w warunkach narażenia na działanie szkodliwych czynników biologicznych].....	1229
Art. 223. [Obowiązek ochrony przed promieniowaniem jonizującym]....	1230
Art. 224. [Obowiązki pracodawcy w przypadku możliwości wystąpienia nagłego niebezpieczeństwa dla zdrowia lub życia pracowników].....	1232
Art. 225. [Zapewnienie asekuracji przy pracach niebezpiecznych].....	1233
Rozdział VI. Profilaktyczna ochrona zdrowia.....	1233
Art. 226. [Obowiązki pracodawcy]	1233
Art. 227. [Stosowanie środków zapobiegających chorobom zawodowym].....	1237
Art. 228. [Komisja do Spraw Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych].....	1239
Art. 229. [Wstępne, okresowe, kontrolne badania lekarskie].....	1240
Art. 230. [Skutki powstania choroby zawodowej]	1246
Art. 231. [Niezdolność do wykonywania dotychczasowej pracy].....	1246
Art. 232. [Praca w warunkach szczególnie uciążliwych: posiłki, napoje]	1247
Art. 233. [Środki higieny osobistej]	1249
Rozdział VII. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe.....	1249
Art. 234. [Wypadek przy pracy – obowiązki pracodawcy]	1249
Art. 235. [Choroba zawodowa – obowiązki pracodawcy]	1260
Art. 235 ¹ . [Choroba zawodowa – definicja]	1263
Art. 235 ² . [Rozpoznanie choroby zawodowej].....	1263
Art. 236. [Środki zapobiegawcze].....	1263
Art. 237. [Szczegółowe przepisy zawarte w rozporządzeniach]	1264
Art. 237 ¹ . [Świadczenia z ubezpieczenia społecznego, odszkodowanie]	1265
Rozdział VIII. Szkolenie	1266
Art. 237 ² . [Programy nauczania w szkołach].....	1266
Art. 237 ³ . [Szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy]	1266
Art. 237 ⁴ . [Obowiązki pracodawcy]	1270
Art. 237 ⁵ . [Szczegółowe zasady szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy]	1270
Rozdział IX. Środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze.....	1271
Art. 237 ⁶ . [Środki ochrony indywidualnej]	1271
Art. 237 ⁷ . [Odzież i obuwie robocze].....	1274
Art. 237 ⁸ . [Rodzaje środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego].....	1275

Art. 237 ⁹ . [Obowiązki pracodawcy]	1275
Art. 237 ¹⁰ . [Pranie, konserwacja odzieży]	1276
Rozdział X. Służba bezpieczeństwa i higieny pracy	1277
Art. 237 ¹¹ . [Służba BHP]	1277
Rozdział XI. Konsultacje w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz komisja bezpieczeństwa i higieny pracy	1281
Art. 237 ^{11a} . [Konsultacje BHP z pracownikami]	1281
Art. 237 ¹² . [Komisja BHP]	1283
Art. 237 ¹³ . [Zadania komisji BHP]	1283
Art. 237 ^{13a} . [Wybór przedstawicieli pracowników do służby i komisji BHP]	1284
Rozdział XII. Obowiązki organów sprawujących nadzór nad przedsiębiorstwami lub innymi jednostkami organizacyjnymi państwowymi albo samorządowymi	1284
Art. 237 ¹⁴ . [Organy sprawujące nadzór nad przedsiębiorstwami w zakresie BHP]	1284
Rozdział XIII. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące wykonywania prac w różnych gałęziach pracy	1285
Art. 237 ¹⁵ . [Szczegółowe przepisy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy]	1285
Literatura	1286
Dział jedenasty. Układy zbiorowe pracy	1288
Rozdział I. Przepisy ogólne	1288
Art. 238. [Definicje zawarte w dziale]	1288
Art. 239. [Warunki zawarcia zbiorowego układu pracy]	1291
Art. 240. [Elementy podlegające określeniu w układzie]	1298
Art. 241. (<i>uchylony</i>)	1307
Art. 241 ¹ . [Dodatkowe ustalenia układu]	1307
Art. 241 ² . [Tryb zawarcia układu]	1315
Art. 241 ³ . [Sposób prowadzenia rokowań]	1320
Art. 241 ⁴ . [Informacja o sytuacji ekonomicznej w zakresie objętym rokowaniami]	1325
Art. 241 ⁵ . [Forma, czas zawarcia układu]	1327
Art. 241 ⁶ . [Wykładnia postanowień układu]	1328
Art. 241 ⁷ . [Wypowiedzenie i rozwiązanie układu]	1334
Art. 241 ⁸ . [Skutki przejścia zakładu na nowego pracodawcę]	1337
Art. 241 ⁹ . [Zmiany do układu. Organizacja związkowa]	1344
Art. 241 ¹⁰ . [Porozumienie o stosowaniu w całości lub w części układu]	1348
Art. 241 ¹¹ . [Rejestracja układu]	1351
Art. 241 ¹² . [Wejście w życie układu]	1359
Art. 241 ¹³ . [Zasady wprowadzania w życie korzystnych i niekorzystnych postanowień układu]	1362

Rozdział II. Ponadzakładowy układ zbiorowy pracy	1369
Art. 241 ¹⁴ . [Podmioty zawierające ponadzakładowy układ]	1369
Art. 241 ^{14a} . [Zrzeszenia związków zawodowych. Ogólnokrajowa organizacja międzyzwiązkowa]	1375
Art. 241 ¹⁵ . [Inicjatywa zawarcia układu ponadzakładowego]	1377
Art. 241 ¹⁶ . [Wielość organizacji związkowych]	1378
Art. 241 ¹⁷ . [Reprezentatywna organizacja związkowa]	1381
Art. 241 ¹⁸ . [Rozszerzenie stosowania układu ponadzakładowego]	1385
Art. 241 ¹⁹ . [Skutki połączenia lub podziału organizacji związkowej lub organizacji pracodawców].....	1389
Art. 241 ²⁰ –241 ²¹ . (<i>uchylone</i>).....	1391
Rozdział III. Zakładowy układ zbiorowy pracy.....	1392
Art. 241 ²² . (<i>uchylony</i>).....	1392
Art. 241 ²³ . [Zakładowy układ zbiorowy pracy]	1392
Art. 241 ²⁴ . [Inicjatywa zawarcia układu]	1394
Art. 241 ²⁵ . [Wielość organizacji związkowych].....	1395
Art. 241 ^{25a} . [Reprezentatywna zakładowa organizacja związkowa]	1398
Art. 241 ²⁶ . [Postanowienia układu zakładowego]	1402
Art. 241 ²⁷ . [Zawieszenie stosowania układu]	1407
Art. 241 ²⁸ . [Rokowania nad zawarciem układu zakładowego].....	1410
Art. 241 ²⁹ . [Skutki połączenia lub rozwiązania organizacji związkowych]....	1414
Art. 241 ³⁰ . [Odpowiednie stosowanie przepisów].....	1416
Literatura	1417
Dział dwunasty. Rozpatrywanie sporów o roszczenia ze stosunku pracy	1420
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	1420
Art. 242. [Dochodzenie roszczeń. Postępowanie pojednawcze]	1420
Art. 243. [Dyrektywa polubownego załatwienia sporu]	1438
Rozdział II. Postępowanie pojednawcze.....	1446
Art. 244. [Komisje pojednawcze].....	1446
Art. 245. [Powołanie, kadencja i członkowie komisji]	1446
Art. 246. [Członkowie komisji pojednawczej – wyłączenia]	1446
Art. 247. [Przewodniczący komisji. Regulamin postępowania]	1446
Art. 248. [Wszczęcie postępowania pojednawczego]	1448
Art. 249. [Zespoły przeprowadzające postępowanie pojednawcze]	1448
Art. 250. (<i>uchylony</i>).....	1448
Art. 251. [Terminy w postępowaniu pojednawczym].....	1448
Art. 252. [Uгода, protokół].....	1449
Art. 253. [Niedopuszczalność zawarcia ugody]	1449
Art. 254. [Przekazanie sprawy sądowi pracy].....	1449
Art. 255. [Wykonalność zawartej ugody].....	1449
Art. 256. [Żądanie uznania ugody za bezskuteczną].....	1449
Art. 257. [Prawa członka komisji pojednawczej].....	1449
Art. 258. [Działalność komisji pojednawczej].....	1450
Art. 259–261. (<i>uchylone</i>).....	1451

Rozdział III. Sądy pracy	1451
Art. 262. [Właściwość sądowa w sprawach o roszczenia ze stosunku pracy].....	1451
Art. 263. (<i>uchylony</i>).....	1485
Art. 264. [Terminy związane z postępowaniem przed sądem pracy].....	1488
Art. 265. [Wniosek o przywrócenie terminu]	1488
Art. 266–280.	1493
Literatura	1494
Dział trzynasty. Odpowiedzialność za wykroczenia przeciwko prawom pracownika	1496
Art. 281. [Naruszenie przez pracodawcę przepisów Kodeksu pracy]	1496
Art. 282. [Naruszenie przez pracodawcę niektórych praw pracowników]	1504
Art. 283. [Naruszenie przez pracodawcę przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy]	1508
Rozdział II. (<i>uchylony</i>)	1517
Literatura	1518
Dział czternasty. Przedawnienie roszczeń	1519
Art. 291. [Terminy przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy]	1519
Art. 292. [Zrzeczenie się z korzystania z przedawnienia]	1534
Art. 293. [<i>Vis maior</i> – zawieszenie biegu przedawnienia]	1538
Art. 293 ¹ . [Bieg przedawnienia roszczenia o urlop wypoczynkowy]	1539
Art. 294. [Przedawnienie a brak pełnej zdolności do czynności prawnych]	1540
Art. 295. [Przerwanie biegu przedawnienia].....	1541
Literatura	1546
Dział czternasty^a. (<i>uchylony</i>)	1547
Art. 295 ¹ –295 ² . (<i>uchylone</i>)	1547
Dział piętnasty. Przepisy końcowe	1548
Art. 296. (<i>uchylony</i>).....	1548
Art. 297. [Sposób ustalania wynagrodzenia i dodatków wyrównawczych].....	1548
Art. 298. (<i>uchylony</i>).....	1549
Art. 298 ¹ . [Akta osobowe pracownika]	1549
Art. 298 ² . [Usprawiedliwianie nieobecności w pracy]	1551
Art. 298 ³ . (<i>uchylony</i>).....	1553
Art. 299. (<i>uchylony</i>).....	1554
Art. 300. [Subsydiarne stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego].....	1554
Art. 301. [Osoby powołane do czynnej służby wojskowej]	1573
Art. 302. [Doliczenia do okresu zatrudnienia].....	1575
Art. 303. [Zakres stosowania przepisów prawa pracy do pracy nakładczej].....	1576

Art. 304.	[Obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy].....	1582
Art. 304 ¹ .	[Przestrzeganie przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy].....	1583
Art. 304 ² .	[Rolnicze spółdzielnie produkcyjne i spółdzielnie kółek rolniczych].....	1585
Art. 304 ³ .	[Jednoosobowa działalność gospodarcza].....	1586
Art. 304 ⁴ .	[Odzież robocza i środki ochrony]	1586
Art. 304 ⁵ .	[Praca dziecka do ukończenia przez nie 16. roku życia]	1586
Art. 305.	(<i>uchylony</i>).....	1590
Literatura		1590
Skorowidz rzeczowy.....		1593

Wykaz skrótów

Akty prawne

- dyrektywa 93/104/WE – dyrektywa Rady 93/104/WE z 23.11.1993 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.Urz. WE L 307, s. 18; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, s. 197) – uchylona
- dyrektywa 94/33/WE – dyrektywa Rady 94/33/WE z 22.06.1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216, s. 12; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, s. 213)
- dyrektywa 99/70/WE – dyrektywa Rady 99/70/WE z 28.6.1999 r. dotyczącej Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawarte go przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC) (Dz.Urz. UE L 175, s. 43)
- dyrektywa 2000/43/WE – dyrektywa Rady 2000/43/WE z 29.06.2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.Urz. WE L 180, s. 22; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 20, t. 1, s. 23)
- dyrektywa 2000/78/WE – dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27.11.2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.Urz. WE L 303, s. 16; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, s. 79)
- dyrektywa 2003/88/WE – dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 4.11.2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.Urz. UE L 299, s. 9; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, s. 381)
- dyrektywa 2006/54/WE – dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5.07.2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.Urz. UE L 204, s. 23)

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- EKS – Europejska Karta Społeczna sporządzona w Turynie 18.10.1961 r. (Dz.U. z 1999 r. poz. 67 ze zm.)
- KPP – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.h. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.06.1934 r. – Kodeks Handlowy (Dz.U. poz. 502 ze zm.) – uchylone
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- k.k. z 1969 r. – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 94 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665 ze zm.)
- KN – ustawa z 26.01.1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2017 r. poz. 1189 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- Konwencja nr 87 MOP – konwencja nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjęta w San Francisco 9.07.1948 r. (Dz.U. z 1958 r. poz. 125, zał.)
- Konwencja nr 98 MOP – konwencja nr 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy z 1.07.1949 r. dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych (Dz.U. z 1958 r. poz. 126, zał.)
- konwencja nr 138 MOP – konwencja nr 138 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia, przyjęta w Genewie 26.06.1973 r. (Dz.U. z 1978 r. poz. 53, zał.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)

-
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
- k.z. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. poz. 598 ze zm.) – uchylone
- MPPGŚiK – Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 169)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 167)
- o.p. – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2064 ze zm.)
- p.o.ś. – ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2017 r. poz. 519 ze zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2017 r. poz. 1369 ze zm.)
- pr. ośw. – ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59 ze zm.)
- pr. restruk. – ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1508 ze zm.)
- pr. spółdz. – ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 ze zm.)
- pr. upadł. – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 2171 ze zm.)
- p.s.w. – ustawa z 27.07.2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1842 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.)
- p.w.k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. poz. 94 ze zm.)
- p.w.k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks pracy (Dz.U. poz. 142 ze zm.)
- r.b.h.p. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 6.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 r. poz. 1650 ze zm.)
- r.ś.p. – rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 30.12.2016 r. w sprawie świadectwa pracy (Dz.U. poz. 2292 ze zm.)
- r.s.u.w. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29.05.1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych
-

- do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 927)
- r.t.p.r. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 4.04.2001 r. w sprawie trybu postępowania w sprawie rejestracji układów zbiorowych pracy, prowadzenia rejestru układów i akt rejestrowych oraz wzorów klauzul rejestracyjnych i kart rejestrowych (Dz.U. poz. 408)
- r.u.n.u.z. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 15.05.1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1632)
- r.u.p. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31.12.1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz.U. z 1976 r. poz. 19 ze zm.)
- r.z.d.p. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 28.05.1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika (Dz.U. z 2017 r. poz. 894)
- r.z.u.u.w. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 8.01.1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. poz. 14 ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. WE C 325 z 2002 r., s. 33; polskie tłumaczenie pierwotnego tekstu: Dz.U. z 2004 r. poz. 864/2)
- u.e.r. – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.)
- u.k.n.u.p. – ustawa z 30.12.1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1055 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.)
- u.k.w.k.s. – ustawa z 9.06.2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz.U. poz. 1202 ze zm.)
- u.k.w.s.b. – ustawa z 23.12.1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 966 ze zm.)
- u.o.d.o. – ustawa z 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 922)

-
- u.o.m.f.p. – ustawa z 20.11.2011 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa (Dz.U. z 2016 r. poz. 1169)
- u.o.p. – ustawa z 23.05.1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. z 2015 r. poz. 2029)
- u.o.r.p. – ustawa z 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1256 ze zm.)
- u.p.e.a. – ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1201 ze zm.)
- u.p.o. – ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1430 ze zm.)
- u.p.p. – ustawa z 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1384 ze zm.)
- u.p.s. – ustawa z 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 902 ze zm.)
- u.p.u.p. – ustawa z 16.09.1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1511 ze zm.)
- u.p.z. – ustawa z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 1065 ze zm.)
- u.r.s.z. – ustawa z 23.05.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 295 ze zm.)
- u.r.z.n. – ustawa z 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046 ze zm.)
- u.s.c. – ustawa z 21.11.2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1345 ze zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1829 ze zm.)
- u.s.g. – ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.)
- u.s.o. – ustawa z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.)
- u.s.p. – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 814 ze zm.)
- u.s.p.p.c. – ustawa z 15.06.2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 769)
- ustawa o PIP – ustawa z 13.04.2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 786 ze zm.)
- ustawa o RDS – ustawa z 24.07.2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. poz. 1240)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2016 r. poz. 963 ze zm.)
-

- u.s.w. – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2016 r. poz. 486 ze zm.)
- u.s.w.ż. – ustawa z 11.09.2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1726 ze zm.)
- u.ś.p.u.s. – ustawa z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2017 r. poz. 1368 ze zm.)
- u.ś.t.w. – ustawa z 12.06.1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. poz. 144 ze zm.)
– uchylona
- u.u.s.w. – ustawa z 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1242 ze zm.)
- u.w.k.p.p. – ustawa z 3.03.2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. z 2017 r. poz. 1222)
- u.w.p.g.r. – ustawa z 20.07.1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy (Dz.U. poz. 310)
- u.z.f.ś.s. – ustawa z 4.03.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 800 ze zm.)
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2003 r. poz. 1503 ze zm.)
- u.z.r.s.p. – ustawa z 13.03.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2016 r. poz. 1474)
- u.z.z. – ustawa z 23.05.1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1881 ze zm.)

Publikatory

- Annales UMCS – Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
- Biul. RPO – Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich
- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- Biul. Urz. PIP – Biuletyn Urzędowej Państwowej Inspekcji Pracy
- GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- M.P.Pr. – Monitor Prawa Pracy
- NP – Nowe Prawo
- ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSA/Kat. – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach
- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNAP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna i Izba Pracy

OSNAPiUS	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNCK	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna
OSNCP	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Izba Wojskowa
OSNP	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	- Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	- Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	- Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiP	- Państwo i Prawo
PiŻ	- Prawo i Życie
PiZS	- Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Pol. Społ.	- Polityka Społeczna
PPH	- Przegląd Prawa Handlowego
PPiA	- Przegląd Prawa i Administracji
PPiPS	- Z Problematyki Prawa Pracy i Polityki Socjalnej
Pr. Pracy	- Prawo Pracy
Prok. i Pr.	- Prokuratura i Prawo
Prz. Sejm.	- Przegląd Sejmowy
PS	- Przegląd Sądowy
PUG	- Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PUSiG	- Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
PZS	- Przegląd Zagadnień Socjalnych
RPEiS	- Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Sł. Prac.	- Służba Pracownicza
St. Cyw.	- Studia Cywilistyczne
St. Pr.-Ek.	- Studia Prawno-Ekonomiczne
St. Praw.	- Studia Prawnicze
St.Pr.P.	- Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej
Studia i Materiały	- Studia i Materiały Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych
IPiSS	
ZNUJ	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne

FGŚP	- Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
KAS	- Kolegium Arbitrażu Społecznego
MOP	- Międzynarodowa Organizacja Pracy
NIK	- Najwyższa Izba Kontroli

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OSPİUS	– okręgowy sąd pracy i ubezpieczeń społecznych
PIP	– Państwowa Inspekcja Pracy
PIS	– Państwowa Inspekcja Sanitarna
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS/TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (do 1.12.2009 r. jako Trybunał Sprawiedliwości)
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Komentarze do Kodeksu pracy

- Encyklopedia prawa pracy...*, – *Encyklopedia prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Komentarz do instytucji prawnych*, red. L. Florek, Warszawa 1998
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, 2005 – R. Celeda, E. Chmielek-Łubińska, L. Florek, A. Hintz, A. Kijowski, E. Szemplińska, B. Wagner, T. Zieliński, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, Warszawa 2005
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, 2009 – R. Celeda, E. Chmielek-Łubińska, L. Florek, A. Hintz, A. Kijowski, Ł. Pisarczyk, J. Skoczyński, B. Wagner, T. Zieliński, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, Warszawa 2009
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, 2011 – R. Celeda, L. Florek, K. Gonera, G. Goździewicz, A. Hintz, A. Kijowski, Ł. Pisarczyk, J. Skoczyński, B. Wagner, T. Zieliński, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. L. Florek, Warszawa 2011
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. J. Jończyk – G. Bieniek, J. Broł, A. Krajewski, W. Masewicz, J. Szczerski, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. J. Jończyk, Warszawa 1977
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, 2000 – G. Goździewicz, W. Muszalski, M. Nałęcz, W. Patulski, K. Walczak, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2000
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, 2001 – G. Goździewicz, W. Muszalski, M. Nałęcz, W. Patulski, K. Walczak, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2001
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, 2003 – G. Goździewicz, W. Muszalski, M. Nałęcz, W. Patulski, K. Walczak, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2003

- Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, 2004
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 1999
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 2000
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 2003
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 2004
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 2005
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. Z. Salwa, 2008
- Kodeks pracy. Komentarz*, red. B. Wagner
- Kodeks pracy z komentarzem*, red. U. Jackowiak, Gdańsk 1996
- Kodeks pracy z komentarzem*, red. U. Jackowiak, Gdynia 2004
- Kodeks pracy z komentarzem*, red. F. Rusek
- M. Gersdorf, K. Rączka, M. Raczkowski, *Kodeks pracy...*
- M. Gersdorf, K. Rączka, M. Raczkowski, *Kodeks pracy...*, 2014
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Kodeks pracy...*, 1999
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Kodeks pracy...*, 2003
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Komentarz do kodeksu pracy*
- G. Goździewicz, W. Muszalski, M. Nałęcz, W. Pa-tulski, K. Walczak, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2004
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 1999
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 2000
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 2003
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 2004
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 2005
- M. Gersdorf, K. Rączka, J. Skoczyński, *Kodeks pra-cy. Komentarz*, red. Z. Salwa, Warszawa 2008
- K.W. Baran, E. Chmielek-Łubińska, L. Mitrus, T. Nycz, A. Sobczyk, B. Wagner, M. Wandzel, *Kodeks pracy. Komentarz*, red. B. Wagner, Gdańsk 2004
- U. Jackowiak, M. Piankowski, J. Stelina, W. Uziak, A. Wypych-Żywicka, M. Zieleniecki, *Kodeks pracy z komentarzem*, red. U. Jackowiak, Gdańsk 1996
- U. Jackowiak, M. Piankowski, J. Stelina, W. Uziak, A. Wypych-Żywicka, M. Zieleniecki, *Kodeks pracy z komentarzem*, red. U. Jackowiak, Gdynia 2004
- A. Filcek, W. Formański, M. Piekarski, S. Rejman, F. Rusek, Z. Salwa, K. Zieliński, *Kodeks pracy z ko-mentarem*, red. F. Rusek, Warszawa 1979
- M. Gersdorf, K. Rączka, M. Raczkowski, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2010
- M. Gersdorf, K. Rączka, M. Raczkowski, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2014
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Kodeks pracy. Komentarz. Orzecznictwo, wykaz przepisów ustawowych i wyko-nawczych*, Warszawa 1999
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Kodeks pracy. Komentarz. Orzecznictwo, skorowidz rzeczowy*, Warszawa 2003
- J. Iwulski, W. Sanetra, *Komentarz do kodeksu pracy*, Warszawa 2009

- K. Jaśkowski, E. Maniewska, *Kodeks pracy. Komentarz*, 2007 – K. Jaśkowski, E. Maniewska, *Kodeks pracy. Komentarz. Ustawy towarzyszące z orzecznictwem. Europejskie prawo pracy z orzecznictwem*, Kraków 2007
- K. Jaśkowski, E. Maniewska, *Kodeks pracy. Komentarz*, 2009 – K. Jaśkowski, E. Maniewska, *Kodeks pracy. Komentarz. Ustawy towarzyszące z orzecznictwem. Europejskie prawo pracy z orzecznictwem. Omówienie ustawy antykryzysowej z lipca 2009 r.*, t. 1, Warszawa 2009
- Z. Salwa, *Kodeks pracy...*, Bydgoszcz 1997 – Z. Salwa, *Kodeks pracy. Komentarz*, Bydgoszcz 1997
- Z. Salwa, *Kodeks pracy...*, Warszawa–Bydgoszcz 2001 – Z. Salwa, *Kodeks pracy. Komentarz*, Bydgoszcz–Warszawa 2001
- Z. Salwa, *Kodeks pracy*, Bydgoszcz–Warszawa 2004 – Z. Salwa, *Kodeks pracy. Komentarz*, Bydgoszcz–Warszawa 2004
- A.M. Świątkowski, *Kodeks pracy. Komentarz* – A.M. Świątkowski, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2006
- J. Wratny, D. Kotowska, B. Skulimowska, J. Szczot, *Nowy kodeks...* – J. Wratny, D. Kotowska, B. Skulimowska, J. Szczot, *Nowy kodeks pracy. Tekst jednolity ustawy i przepisy wykonawcze z komentarzem oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego*, Warszawa 1999

Podręczniki prawa pracy

- L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, 2000 – L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2000
- L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, 2003 – L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2003
- L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, 2004 – L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2004
- T. Liszcz, *Prawo pracy*, Warszawa 2008 – T. Liszcz, *Prawo pracy*, Warszawa 2008
- M. Świącicki, *Prawo pracy* – M. Świącicki, *Prawo pracy*, Warszawa 1968
- T. Zieliński, *Prawo pracy...*, cz. 1 – T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys systemu*, cz. 1, *Ogólna*, Warszawa–Kraków 1986
- T. Zieliński, *Prawo pracy...*, cz. 2 – T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys systemu*, cz. 2, *Prawo stosunku pracy*, Warszawa–Kraków 1986

Przedmowa

Siódme wydanie niniejszego *Komentarza* uzasadnione jest tym, że Kodeks pracy staje się aktem coraz bardziej rozbudowanym, a jego stosowanie jest coraz bardziej złożone. W ciągu ostatnich 28 lat dodano wiele nowych przepisów. W ostatnich zaś latach kodeks jest nowelizowany kilka razy w roku. Nowe przepisy są często bardzo szczegółowe, czego wyraźnym przykładem jest równe traktowanie pracowników. W wielu wypadkach kodeks posługuje się też zróżnicowaną terminologią na określenie tych samych spraw.

Narasta orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wyjaśnia ono wiele wątpliwości, jakie nasuwają się na gruncie nowych przepisów, a także przepisów sprzed 1989 r., stosowanych w nowych warunkach. Z drugiej strony wiele orzeczeń powtarza te same rozstrzygnięcia, stanowiąc „utrwalenie przyjętej linii orzecznictwa”. W niektórych kwestiach mamy również do czynienia z „rozbieżnym” orzecznictwem Sądu Najwyższego. Szereg orzeczeń zawiera też tezy, które tylko potwierdzają obowiązujący stan prawny. Komentarz do Kodeksu pracy musi przynajmniej odnotowywać te orzeczenia, a wiele z nich także szerzej omawiać.

Coraz większą rolę w prawie pracy zaczyna odgrywać orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Podstawę do tego stwarzają liczne przepisy Konstytucji RP, odnoszące się do indywidualnych i zbiorowych stosunków pracy, jak i przede wszystkim zasady ogólne, na których opierają się ustrój Rzeczypospolitej oraz wolność i prawa obywateli.

Obok wykładni sądowej istnieje faktyczna wykładnia dokonywana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Państwową Inspekcję Pracy. Rośnie też liczba specjalistów zajmujących się prawem pracy oraz czasopism i publikacji zajmujących się tą dziedziną prawa. Pociąga to za sobą zróżnicowanie poglądów na temat wykładni poszczególnych przepisów kodeksu.

Czytelnicy komentarzy, zwłaszcza zawodowo trudniący się stosowaniem prawa (sędziowie, adwokaci, prawnicy zajmujący się obsługą prawną przedsiębiorstw), oczekują na ogół od każdej tego typu publikacji, by zawierała propozycje odpowiedzi na pojawiają-

ce się w praktyce wątpliwości. Utarła się nawet ironiczna opinia o komentarzach, które „kończą się w miejscu, gdzie zaczyna się problem”. To prawda, że wśród licznych już komentarzy do Kodeksu pracy nie brak takich, w których nie są podejmowane próby wyjaśnienia skomplikowanych zagadnień. Wielu jednak kwestii żaden komentarz, choćby najobszerniejszy i najbardziej szczegółowy, rozstrzygnąć z góry nie może. Życie jest bowiem bogatsze niż nasza wyobraźnia. Wszystkich zatem zagadnień, jakie mogą pojawić się w praktyce, *Komentarz* ten nie mógł objąć, mimo że jest on opracowaniem bardzo obszernym. Autorzy niniejszego *Komentarza*, tak samo jak każdego innego, nie mogą rościć sobie prawa do autorytatywnego rozstrzygania kwestii spornych między prawnikami. Prawa takiego nie może mieć żaden, nawet wybitny prawnik. Dawno minęły czasy, kiedy to znakomitym jurystom cesarze rzymscy nadawali tzw. *ius respondendi*, czyli prawo udzielania opinii obowiązujących nawet sędziów. We współczesnych czasach wykładnia nie jest źródłem obowiązującego prawa, lecz sztuką wykrywania woli „racjonalnego prawodawcy”, czyli tłumaczenia przepisów ustawy w sposób odpowiadający regułom rozsądnego, logicznego myślenia, wolnego od sprzeczności i niekonsekwencji.

Komentarz jest dziełem zbiorowym, ale nie został napisany wspólnie od początku do końca przez wszystkich autorów. Każdy z nich zachował prawo do wyrażania własnych przekonań, a także do odmiennego rozumienia niektórych przepisów czy orzeczeń Sądu Najwyższego. Za każdy wyrażony indywidualnie pogląd ponosi odpowiedzialność wyłącznie autor danego fragmentu komentarza.

Użytkownicy komentarzy, niewtajemniczeni w zawilości wymiaru sprawiedliwości, oczekują od komentatorów, aby wszystkie bez wyjątku problemy rozstrzygali jednoznacznie. Jest to możliwe, gdy w grę wchodzi zapatrywania zgodne w doktrynie i orzecznictwie. Jeśli natomiast nie ma zgody między prawnikami, komentarz nie może być okazją do apodyktycznego forsowania przez autora wyłącznie swego „jedynie słusznego” poglądu. Podanie Czytelnikom tylko jednej z możliwych wykładni określonego przepisu mogłoby przynieść więcej szkody niż pożytku, gdyby stanowiska przedstawionego w komentarzu nie podzielił sąd w konkretnej sprawie.

Z uwag tych wynika, że każdy z Czytelników, który zechce sięgnąć do naszego *Komentarza*, powinien mieć świadomość dyskusyjności poglądów, które zostały w nim wyrażone, a nie zyskały jeszcze powszechnej aprobaty w nauce i judykaturze. Czytelników *Komentarza* wypada też przestrzec, by również cytowanego w nim orzecznictwa nie traktowali jako źródła bezwzględnie obowiązującej wykładni. Orzecznictwo sądowe, a zwłaszcza uchwały i wyroki wydawane przez powiększone składy Sądu Najwyższego, są natomiast ważną wskazówką interpretacyjną, pomocną w stosowaniu Kodeksu pracy.

Prawnicy występujący przed sądami wiedzą, że cytowanie orzeczeń Sądu Najwyższego przesądza często o wyniku sprawy. Wiadomo również, że dobrze uzasadnione wypowiedzi doktryny (nauki prawa) mają niemały wpływ na rozstrzygnięcia sądowe w konkretnych

sprawach, a czasem wyznaczają nawet kierunki orzecznictwu Sądu Najwyższego. W związku z tym duży nacisk położono w *Komentarzu* nie tylko na informacje o orzecznictwie, lecz także o dorobku nauki prawa pracy, w tym także innych komentarzach do Kodeksu pracy. Została tu także uwzględniona literatura, zarówno ta najnowsza, jak też w niezbędnym zakresie dawniejsza, z lat 1974–1989. Dla praktyków szczególnie przydatna może okazać się znajomość licznych glos do uchwał i wyroków Sądu Najwyższego powołanych w *Komentarzu*. Wykazy literatury zostały umieszczone zasadniczo na końcu komentarzy do poszczególnych działów Kodeksu pracy, obejmujących jedną lub kilka zbliżonych instytucji prawnych (wynagrodzenie za pracę, odpowiedzialność materialna pracowników, czas pracy, urlopy itd.). Wyjątkowo w komentarzu do tych działów kodeksu, w których uregulowane są różne kwestie niepodpadające pod jedno wspólne hasło (np. w dziale pierwszym „Przepisy ogólne”), literatura została podana pod artykułami dotyczącymi określonych instytucji (np. osobno do źródeł prawa pracy, odrębnie do zasad tego prawa, oddzielnie do problematyki umów o pracę, mianowania, powołania, wyboru).

Chociaż *Komentarz* jest adresowany przede wszystkim do praktyków, nie brak w nim wywodów mogących zainteresować przedstawicieli nauki prawa pracy i przydatnych w dyskusjach nad kierunkami dalszego rozwoju instytucji tego działu prawa. Liczne informacje o prawie europejskim mają na celu ukazanie genezy poszczególnych przepisów, jak i umożliwienie ich prounijnej wykładni.

W skład zespołu autorskiego wchodzi:

- **dr hab. Dorota Dzieńsiuk** – Katedra Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego;
- **prof. zw. dr hab. Ludwik Florek** – Kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego (1996–2017), Wiceprzewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (działającej w latach 2002–2006), członek Rady Legislacyjnej (2007–2010);
- **Katarzyna Gonera** – sędzia Sądu Najwyższego, członek Krajowej Rady Sądownictwa;
- **prof. dr hab. Grzegorz Goździewicz** – Kierownik Katedry Prawa Pracy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (działającej w latach 2002–2006);
- **dr hab. Monika Latos-Miłkowska** – Katedra Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego;
- **dr hab. Łukasz Pisarczyk** – prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Katedra Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (działającej od 2016 r.), Kierownik Podyplomowego Studium Prawa Pracy UW;
- **dr Jacek Skoczyński** – członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, starszy wykładowca w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego

- **dr Joanna Unterschütz** – absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, wykładowca Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni;
- **prof. zw. dr hab. Barbara Wagner** – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (działającej w latach 2002–2006);
- **Piotr Wojciechowski** – wykładowca Podyplomowego Studium Prawa Pracy Uniwersytetu Warszawskiego, adwokat, specjalista w Departamencie Prawa Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (1998–2001), pracownik Departamentu Prawnego w Głównym Inspektoracie Pracy (2001–2004), wicedyrektor tego Departamentu (2004–2008);
- **prof. zw. dr hab. Tadeusz Zieliński** – profesor zwyczajny Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Śląskiego, członek Polskiej Akademii Nauk, Przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN, Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, Senator RP (1989–1991), Rzecznik Praw Obywatelskich RP (1992–1996), Minister Pracy i Polityki Społecznej (1997), a przede wszystkim najwybitniejszy teoretyk polskiego prawa pracy.

Bogaty dorobek naukowy zarówno wcześniejszych, jak i nowych Autorów łączy się ze szczególnie wysokim poziomem ich piśmiennictwa, wielokrotnie powoływanego w opracowaniach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, co daje pełną gwarancję podobnego poziomu opracowywanych przez nich fragmentów *Komentarza*.

Warszawa, 15.07.2017 r.

Ludwik Florek

Ustawa

z dnia 26.06.1974 r.

Kodeks pracy¹

(Dz.U. z 2016 r. poz. 1666; zm.: Dz.U. z 2016 r. poz. 2138, poz. 2255; z 2017 r. poz. 60, poz. 962)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) dyrektywy 83/477/EWG z 19.09.1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz.Urz. WE L 263 ze zm.),
- 2) dyrektywy 86/188/EWG z 12.05.1986 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie hałasu w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 137),
- 3) dyrektywy 89/391/EWG z 12.06.1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183),
- 4) dyrektywy 89/654/EWG z 30.11.1989 r. dotyczącej minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy (pierwsza dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 393),
- 5) dyrektywy 89/655/EWG z 30.11.1989 r. dotyczącej minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu roboczego przez pracowników podczas pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 393 ze zm.),
- 6) dyrektywy 89/656/EWG z 30.11.1989 r. w sprawie minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników korzystających z wyposażenia ochrony osobistej (trzecia dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 393),
- 7) dyrektywy 90/269/EWG z 29.05.1990 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących ochrony zdrowia i bezpieczeństwa podczas ręcznego przemieszczania ciężarów w przypadku możliwości wystąpienia zagrożenia, zwłaszcza urazów kręgosłupa pracowników (czwarta szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 156),
- 8) dyrektywy 90/270/EWG z 29.05.1990 r. w sprawie minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przy pracy z urządzeniami wyposażonymi w monitory ekranowe (piąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 156),

-
- 9) dyrektywy 90/394/EWG z 28.06.1990 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 196 ze zm.),
 - 10) dyrektywy 91/322/EWG z 29.05.1991 r. w sprawie ustalenia indykatywnych wartości granicznych w wykonaniu dyrektywy 80/1107/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 177),
 - 11) dyrektywy 91/383/EWG z 25.06.1991 r. uzupełniającej środki mające wspierać poprawę bezpieczeństwa i zdrowia w pracy pracowników pozostających w stosunku pracy na czas określony lub w czasowym stosunku pracy (Dz.Urz. WE L 206),
 - 12) dyrektywy 91/533/EWG z 14.10.1991 r. w sprawie obowiązku pracodawcy dotyczącym informowania pracowników o warunkach stosowanych do umowy lub stosunku pracy (Dz.Urz. WE L 288 z 1992 r.),
 - 13) dyrektywy 92/57/EWG z 24.06.1992 r. w sprawie wprowadzenia w życie minimalnych wymagań w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscach tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 245),
 - 14) dyrektywy 92/58/EWG z 24.06.1992 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących znaków bezpieczeństwa i/lub zdrowia w miejscu pracy (dziewiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 245),
 - 15) dyrektywy 92/85/EWG z 19.10.1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły i pracownic karmiących piersią (dziesiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 348),
 - 16) dyrektywy 93/104/WE z 23.11.1993 r. dotyczącej niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.Urz. WE L 307),
 - 17) dyrektywy 94/33/WE z 22.06.1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216),
 - 18) dyrektywy 96/34/WE z 3.06.1996 r. w sprawie Porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC) (Dz.Urz. WE L 145),
 - 19) (*uchylony*),
 - 20) dyrektywy 97/80/WE z 15.12.1997 r. dotyczącej ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacji ze względu na płeć (Dz.Urz. WE L 14 z 1998 r.),
 - 21) dyrektywy 98/24/WE z 7.04.1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z czynnikami chemicznymi w miejscu pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 131),
 - 22) dyrektywy 99/70//WE z 28.06.1999 r. dotyczącej Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC) (Dz.Urz. WE L 175),
 - 23) dyrektywy 1999/92/WE z 16.12.1999 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (piętnasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 23 z 2000 r.),
 - 24) dyrektywy 2000/34/WE z 22.06.2000 r. zmieniającej dyrektywę 93/104/WE dotyczącą niektórych aspektów organizacji czasu pracy w celu objęcia sektorów i działalności wyłączonej z tej dyrektywy (Dz.Urz. WE L 195),
 - 25) dyrektywy 2000/39/WE z 8.06.2000 r. ustanawiającej pierwszą listę indykatywnych wartości granicznych narażenia na czynniki zewnętrzne podczas pracy – w związku z wykonaniem dyrektywy Rady 98/24/WE w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym ze środkami chemicznymi w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 142),
-

PREAMBUŁA

(uchylona)

DZIAŁ PIERWSZY Przepisy ogólne

ROZDZIAŁ I Przepisy wstępne

Art. 1. [Przedmiot regulacji]

Kodeks pracy określa prawa i obowiązki pracowników i pracodawców.

-
- 26) dyrektywy 2000/43/WE z 29.06.2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.Urz. WE L 180),
 - 27) dyrektywy 2000/54/WE z 18.09.2000 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników biologicznych w miejscu pracy (siódma dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 262),
 - 28) dyrektywy 2000/78/WE z 27.11.2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.Urz. WE L 303),
 - 29) dyrektywy 2002/44/WE z 25.06.2002 r. w sprawie minimalnych wymagań w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dotyczących narażenia pracowników na ryzyko spowodowane czynnikami fizycznymi (wibracji) (szesnasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 177),
 - 30) dyrektywy 2003/10/WE z 6.02.2003 r. w sprawie minimalnych wymagań w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dotyczących narażenia pracowników na ryzyko spowodowane czynnikami fizycznymi (hałasem) (siedemnasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 42),
 - 31) dyrektywy 2010/18/UE z 8.03.2010 r. w sprawie wdrożenia zmienionego porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP i ETUC oraz uchylającej dyrektywę 96/34/WE (Dz.Urz. UE L 68).
- Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

1. Nazwa „kodeks” pochodzi z języka łacińskiego, w którym *codex* (*caudex*) oznaczał pień drzewa, później – w przenośni – szereg drewnianych tabliczek powleczonych woskiem i służących do pisania (zob. J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 162).

W starorzymskim języku prawniczym kodeks był zbiorem praw, rozporządzeń cesarskich. Epokowy *corpus iuris* Justyniana obejmował kodeks w 12 księgach, który powstał w wyniku kodyfikacji prawa cesarskiego (W. Litewski, *Słownik encyklopedyczny prawa rzymskiego*, Kraków 1998, s. 41).

W czasach nowożytnych przez nazwę **kodeks** rozumie się uporządkowany (usystematyzowany) zbiór przepisów regulujących całościowo i w zasadzie wyczerpująco określoną dziedzinę życia społecznego (por. *Leksykon prawniczy*, red. U. Kalina-Prasznic, Warszawa 1997, s. 100).

Każdy zbiór praw określony tą nazwą powstaje w wyniku kodyfikacji, która stanowi zabieg legislacyjny, polegający na:

- 1) zebraniu w jedną uporządkowaną całość przepisów uznanych za dojrzałe do utrwalenia w akcie obliczonym na dłuższe obowiązywanie;
- 2) wprowadzeniu do systemu skodyfikowanego prawa zasadniczych nowości w porównaniu z poprzednim stanem prawnym;
- 3) podporządkowaniu całości zbioru przepisów pewnym wspólnym założeniom ogólnym (podstawowym zasadom).

Kodyfikacja w przedstawionym ujęciu różni się od **inkorporacji**, przez którą rozumie się zebranie w jedną całość obowiązujących w danej dziedzinie przepisów bez istotnej zmiany ich treści (por. *Leksykon...*, red. U. Kalina-Prasznic, s. 85). Powstały w ten sposób, jako kompilacja tekstów, zbiór przepisów nie jest – w odróżnieniu od kodeksu – odrębnym źródłem prawa (por. uwagi do art. 9). Wchodzące w jego skład przepisy obowiązują na podstawie aktów, w których były zamieszczone przed inkorporacją.

2. **Kodeks pracy** jest ustawą, która powstała w wyniku kodyfikacji prawa regulującego sytuację osób świadczących pracę zarobkową, zwanych pracownikami (art. 2), oraz podmiotów zatrudniających te osoby, zwanych pracodawcami (art. 3), w ramach stosunków pracy (art. 22).

Kodeks pracy został uchwalony przez Sejm PRL dnia 26.06.1974 r. Od tego czasu kodeks był wielokrotnie nowelizowany. Akt ten odpowiada założeniom kodeksu praw w wyżej podanym znaczeniu, ponieważ stanowi uporządkowany zbiór przepisów dostosowanych do ogólnych zasad prawa uznanego za odrębną gałąź prawa, zwanego prawem pracy, i zawiera w zasadzie wyczerpujące i nowe, w porównaniu ze stanem prawnym sprzed jego uchwalenia, uregulowanie sytuacji podmiotów, których dotyczy.

3. Kodeks pracy jest podstawowym aktem prawnym normującym treść tzw. **indywidualnych** stosunków pracy zachodzących między danym pracodawcą a pracownikiem (art. 22). Zawiera jednak także przepisy zaliczane do tzw. zbiorowego prawa pracy. Są to przepisy działu jedenastego, dotyczące układów zbiorowych pracy.
4. Kodeks jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP, jest bowiem ustawą uchwaloną przez Sejm. Obowiązuje „powszechnie” w tym znaczeniu, że jego postanowienia są obowiązujące wobec wszystkich podmiotów, których prawa i obowiązki są uregulowane w kodeksie. Powszechnie obowiązujące w tym znaczeniu są także **rozporządzenia**, wydawane na podstawie przepisów kodeksu i w celu ich wykonania (art. 87 i 92 Konstytucji RP).

Praw oraz obowiązków pracowników i pracodawców nie regulują w tym znaczeniu co Kodeks pracy **uchwały** Rady Ministrów, **zarządzenia** Prezesa Rady Ministrów i ministrów. Akty te mają, zgodnie z art. 93 Konstytucji RP, „charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu te akty” (por. K.W. Baran, *Kodeks pracy jako źródło prawa pracy [w:] Zarys systemu prawa pracy*, t. 1, Część ogólna prawa pracy, red. K.W. Baran, Warszawa 2010, s. 364 i n.).

5. Kodeks pracy nie jest jedynym powszechnie obowiązującym źródłem polskiego prawa pracy, określającym prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, czyli treść indywidualnego stosunku zachodzącego między pracodawcą a pracownikiem. Prawa i obowiązki tych podmiotów określają również przepisy innych ustaw i aktów wydawanych na podstawie ustaw i w celu ich wykonania, a także postanowienia układów zbiorowych pracy (art. 238–241³⁰ k.p.) i innych porozumień, regulaminów i statutów (art. 9 k.p.).
6. W samym kodeksie, tak jak i w innych aktach ustawowych, brak jakiegokolwiek wskazówki wyjaśniającej, jak należy rozumieć wyraz „praca”, który występuje w tytule kodeksu.

„Praca” jest skrótowym określeniem działalności człowieka, jaką zajmuje się prawo wyodrębnione pod tą nazwą w krajach europejskich, poczynając od narodzin kapitalizmu. W innych językach wyraz „praca” towarzyszy, tak jak i w naszym kodeksie, słowu „prawa” (ang. *labour law*, franc. *droit du travail*, niem. *Arbeitsrecht*, wł. *diritto del lavoro*, hiszp. *derecho del trabajo*, ros. *trudowoje prawo*).

Prawne pojęcie pracy zostało określone w nauce przez teoretyków tej dziedziny prawnoznawstwa. Przez tę nazwę rozumiana jest nie każda działalność człowieka nazywana potocznie pracą, robotą czy zajęciem (zob. *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 2, Warszawa 1982, s. 904).

W rozumieniu omawianego kodeksu pracą jest działalność człowieka, polegająca na zarobkowym wykonywaniu na rzecz innej osoby czynności mających wartość materialną lub

Ludwik Florek – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych, kierownik Katedry Prawa Pracy Uniwersytetu Warszawskiego (1996–2017), członek Europejskiej Akademii Prawa Porównawczego, Wiceprzewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, Wiceprzewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (2002–2007), członek Rady Legislacyjnej (2007–2010); autor ponad 300 prac z zakresu prawa pracy, międzynarodowego i europejskiego prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych.

Siódme wydanie komentarza do Kodeksu pracy pod redakcją prof. dr. hab. Ludwika Florke zawiera omówienie wszystkich zmian w Kodeksie, które miały miejsce od czasu poprzedniego wydania w 2011 r.

Autorzy – wybitni specjaliści prawa pracy – przedstawiają najważniejsze nowelizacje przepisów Kodeksu pracy z ostatnich lat, dotyczące m.in.:

- umowy na czas określony,
- regulaminu wynagradzania i regulaminu pracy,
- świadectwa pracy,
- czasu pracy,
- wielokrotnych zmian w zakresie ochrony pracy kobiet oraz uprawnień związanych z rodzicielstwem.

Komentarz obejmuje bogaty wybór orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz Trybunału Konstytucyjnego. Dla praktyków szczególnie przydatna może się okazać znajomość zaprezentowanych glos do uchwał i wyroków Sądu Najwyższego.

Obok wykładni sądowej Czytelnik znajdzie tu również oficjalne opinie i interpretacje Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Państwowej Inspekcji Pracy. Zawarte w publikacji informacje o prawie europejskim mają na celu ukazanie genezy poszczególnych przepisów oraz umożliwienie ich prowsólnotowej wykładni.

Duży nacisk w komentarzu położono na informacje o dorobku nauki prawa pracy. Została także uwzględniona bogata literatura przedmiotu.

Książka jest skierowana przede wszystkim do praktyków zawodowo stosujących prawo pracy, w tym do sędziów, adwokatów, radców prawnych oraz menedżerów działów HR. Nie brak w niej również wywodów mogących zainteresować przedstawicieli nauki.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

